

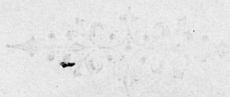
Vak 94

21

STANFORD

1870

STANFORD UNIVERSITY

10. 200

C

²
KATECHISMUS
OF
CHRISTELIJK ONDERWIJS.

**Eerst gedrukt op bevel van de hoogwaarde
heeren bisschoppen**

**VAN
ANGERS, ROCHELLE EN LUÇON.**

Uit het fransch vertaald.

Herziene uitgave.

Met bisschoppelijke goedkeuring.

BIBL. CONV.
O. F. M.
WIJCHENS

ROTTERDAM.

**Gedrukt voor rekening van
REZ.
1886.**

GOEDKEURING.

Deze katechismus, op last der beroemde bisschoppen van Angers, Rochelle en Luçon uitgegeven en sedert meer dan eene eeuw in onze kerk in gebruik, is altijd hoog geroemd geworden, zoo wegens de helderheid van voorstelling als wegens de uitnemende indeeling. Deze laatste wordt hier aan het einde dezer nieuwe uitgave duidelijk voor oogen gesteld.

Bij deze nieuwe en nauwkeurig herziene uitgave zijn hier en daar verbeteringen in vorm en uitdrukking aangebracht, die ons het gebruik er van zeer doen aanbevelen.

Gegeven te *Utrecht*, 1 Augustus 1886.

† JOHANNES HEYKAMP,

Aartsbisschop van Utrecht.

te *Haarlem*, 3 Augustus 1886.

† CASPARUS JOHANNES RINKEL,

Bisschop van Haarlem.

te *Schiedam*, 6 Augustus 1886.

† CORNELIS DIEPEN DAAL,

Bisschop van Deventer.

KATECHISMUS

OF

CHRISTELIJK ONDERWIJS.

INLEIDING

van den katechismus of het christelijk onderwijs.

1. Vr. Wat is voor ons het noodzakelijkste in deze wereld?

Antw. Dat wij God kennen, Hem beminnen en dienen.

2. Vr. Waarom?

Antw. Omdat ons eeuwig geluk of eeuwig ongeluk daarvan afhangt.

3. Vr. Waar leeren wij God kennen, Hem beminnen en dienen?

Antw. In den katechismus of het christelijk onderwijs.

4. Vr. Wat is de katechismus of het christelijk onderwijs?

Antw. Het is het onderwijs, waarin ons geleerd wordt:

- I. wat *God* is ;
- II. wat *wij* zelven zijn ;
- III. wat *God* voor *ons* gedaan heeft ; en
- IV. wat *wij* voor *Hem* moeten doen.

5. Vr. Waarom wordt de katechismus christelijk onderwijs genoemd ?

Antw. Omdat wij door den katechismus onderwezen worden in de leer, die onze Heer Jezus Christus geleerd heeft, die alle christenen moeten weten en waarnaar zij allen moeten leven.

6. Vr. Is het noodig, dat wij in den katechismus onderwezen worden ?

Antw. Er is niets ter wereld, waarin wij zoo noodzakelijk moeten onderwezen zijn.

7. Vr. Waarom ?

Antw. Omdat wij zonder deze wetenschap niet gelukkig kunnen zijn noch in dit, noch in het andere leven.

8. Vr. Hoe komt het, dat wij niet gelukkig kunnen zijn, zonder in den katechismus onderwezen te zijn ?

Antw. Omdat wij niet gelukkig kunnen zijn

zonder God te dienen, zonder Hem te kennen en zonder te weten, wat Hij van ons tot zijnen dienst wil gedaan hebben; en bijgevolg, niet zonder den katechismus te weten, waarin ons die waarheden geleerd worden.

EERSTE AFDEELING.

Wat God is.

EERSTE LES.

God en zijne volmaaktheden.

1. Vr. Wat is God?

Antw. God is degene, die alles geschapen heeft en die Heer en Meester van alle dingen is.

2. Vr. Waarom zegt gij, dat God *alles* geschapen heeft?

Antw. Omdat God hemel en aarde, en al wat er in besloten is, geschapen heeft.

3. Vr. Wat beteekenen de woorden, dat God *alles geschapen* heeft?

Antw. Zij beteekenen, dat God alles uit het niet heeft voortgebracht.

4. Vr. Kan men iets uit het niet voortbrengen?

Antw. Dat kan God alleen, die almachtig is.

5. Vr. Waarom zegt gij, dat God Heer en Meester van alle dingen is?

Antw. Omdat er in de wereld niets geschiedt door eenig schepsel, dan hetgeen Hem beliest, wanneer het Hem beliest, en op die wijze, zooals het Hem beliest.

6. Vr. Heeft God een begin gehad?

Antw. Neen. God is geweest van eeuwigheid, en Hij zal wezen in alle eeuwigheid.

7. Vr. Wat wilt gij daarmede zeggen?

Antw. Ik wil zeggen, dat God altijd geweest is zonder ooit een begin gehad te hebben, en dat Hij altijd wezen zal, zonder ooit een einde te hebben.

8. Vr. Waar is God?

Antw. Overal, in den hemel, op de aarde, en ook in de hel, waar Hij de booze geesten en zondaren straft.

TWEEDE LES.

De allerheiligste Drievuldigheid of Drieëenheid.

1. Vr. Is er meer dan één God?

Antw. Neen. Er is maar één God.

2. Vr. Is er ook maar één persoon in God?

Antw. Neen; er zijn in God drie personen: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

3. Vr. Is ieder van deze drie personen God?

Antw. Ja. De Vader is God, de Zoon is God, de Heilige Geest is God.

4. Vr. Zijn dat dan niet drie Goden?

Antw. Neen. Het zijn waarlijk drie personen; doch die drie personen zijn maar één God.

5. Vr. Hoe worden dan die drie personen te zamen genoemd?

Antw. De allerheiligste Drievuldigheid of Drieëenheid.

6. Vr. Wat is de Drievuldigheid of Drieëenheid?

Antw. Het is één God in drie personen: Vader, Zoon en Heilige Geest.

7. Vr. Is de eene van die drie personen niet grooter of volmaakter dan de andere?

Antw. Neen. Zij zijn elkander in alles gelijk.

8. Vr. Hoe komt het, dat die drie personen elkander in alles gelijk zijn?

Antw. Omdat zij alle drie hebben dezelfde Godheid, dezelfde wijsheid, dezelfde goedheid en dezelfde almacht.

9. Vr. Is de Vader niet vóór den Zoon geweest?

Antw. Neen. Die drie personen zijn van eeuwigheid geweest, zoodat de een niet vóór den ander geweest is.

TWEEDE AFDEELING.

Wat wij zelven zijn.

EERSTE LES.

De mensch.

1. Vr. Wat is de mensch?

Antw. Een redelijk schepsel, door God naar zijn beeld en gelijkenis gemaakt.

2. Vr. Waarom zegt gij, dat de mensch een redelijk schepsel is?

Antw. Omdat, wanneer hij iets doet, hij weet, wat hij doet, en waarom hij het doet.

3. Vr. Waarin is de mensch naar het beeld en de gelijkenis van God gemaakt?

Antw. Hierin, dat hij een verstand heeft om de waarheid te kennen, een wil om te willen hetgeen hem behaagt, en dat hij vrij is in zijn doen en laten.

4. Vr. Waaruit bestaat de mensch?

Antw. Uit een lichaam en eene ziel.

5. Vr. Wat is het lichaam?

Antw. Het is dat stoffelijk deel van ons, dat wij met de oogen zien, met de handen voelen, en dat in verscheiden deelen kan verdeeld worden.

6. Vr. Wat is de ziel?

Antw. Het is dat geestelijk deel van ons, dat het leven aan ons lichaam geeft, en waarvan onze gedachten, onze wil en al onze werken voortkomen.

7. Vr. Waar blijft onze ziel, als wij sterven?

Antw. Zij wordt van ons lichaam afge-

scheiden; maar zij blijft in wezen, zij denkt, zij wil en blijft bekwaam om zalig of ellendig te zijn.

8. Vr. Zoo sterft dan de ziel niet, wanneer zij van het lichaam gescheiden wordt?

Antw. Neen. Zij is onsterfelijk; dat is te zeggen: zij blijft altijd zonder te sterven of haar wezen te verliezen.

TWEEDE LES.

Het doel van het bestaan der menschen.

1. Vr. Met welk doel heeft God den mensch gemaakt?

Antw. Om hem in alle eeuwigheid zalig te maken.

2. Vr. Waarin bestaat de eeuwige zaligheid van den mensch?

Antw. In het bezit van God.

3. Vr. Wat moet de mensch doen om God te bezitten en door dat bezit zalig te worden?

Antw. Hij moet God dienen en zijne plichten jegens God getrouw volbrengen.

4. Vr. Waarom?

Antw. Omdat de eeuwige zaligheid eene vergelding is, die God slechts aan zijne dienaren geeft.

5. Vr. Welke zijn de plichten van den mensch jegens God?

Antw. Daar zijn er verscheidene; doch de voornaamste, en waarin al de anderen begrepen zijn, is God bovenal te beminnen.

6. Vr. Waarom is dit de voornaamste plicht van den mensch jegens God?

Antw. Omdat de mensch, die niets is, of niets heeft, dan hetgeen hij van God ontvangen heeft, zijne dankbaarheid aan God niet kan betuigen, dan door Hem boven alle dingen te beminnen.

7. Vr. Geniet de mensch zijne zaligheid ook in dit leven?

Antw. Neen; die zaligheid geniet hij eerst in het andere leven; maar; zoo hij waarlijk God bemint en dient, geniet hij toch in dit leven reeds geluk door den vrede Gods in zijne ziel.

8. Vr. Is dat geluk op aarde ooit volkomen?

Antw. Neen; want dit leven heeft voor ieder mensch veel moeiten en ellende.

9. Vr. Waaruit komt dit voort?

Antw. Uit de zonde van onze eerste ouders.

DERDE LES.

De eerste menschen en hun oorspronkelijke staat.

1. Vr. Wie is onze eerste vader geweest?

Antw. Adam.

2. Vr. Wie was onze eerste moeder?

Antw. Eva.

3. Vr. Hoe heeft God Adam gemaakt?

Antw. God heeft het lichaam van Adam van aarde gemaakt en daarna heeft Hij het leven aan het lichaam gegeven, het levend makende door eene verstandige en redelijke ziel.

4. Vr. Hoe heeft God Eva gemaakt?

Antw. God zond een slaap over Adam, en een ribbe uit hem genomen hebbende, terwijl hij sliep, maakte Hij het lichaam van Eva van die ribbe, en maakte dit lichaam insgelijks levend door eene verstandige en redelijke ziel.

5. Vr. In hoedanigen staat heeft God Adam en Eva geschapen?

Antw. God heeft hen toegerust met alle

volmaaktheden van lichaam en ziel, die over-eenkamen met het doel, waartoe Hij hen geschapen had.

6. Vr. Welke waren de volmaaktheden des lichaams in Adam en Eva?

Antw. Zij waren krachtig, vol leven, vrij van allerlei zwakheden, ziekten en zelfs van den dood.

7. Vr. Hoedanige volmaaktheden had hunne ziel van God ontvangen?

Antw. Hun verstand was met eene groote wijsheid vervuld; hun wil was rechtvaardig; zij waren tot geen kwaad geneigd en hadden eene groote gemakkelijheid om het goede te doen.

8. Vr. Hoe wordt die staat genoemd, waarin Adam en Eva geschapen zijn?

Antw. Hij wordt gewoonlijk genoemd de staat der onschuld of der oorspronkelijke rechtvaardigheid.

9. Vr. Waar plaatste God Adam en Eva, nadat Hij hen geschapen had?

Antw. In het aardsche paradijs.

10. Vr. Wat was het aardsche paradijs?

Antw. Het was een lusthof, waarin God

allerlei soort van boomen geplant had, die schoone en smakelijke vruchten droegen.

VIERDE LES.

De val of de zonde der eerste menschen.

1. Vr. Zijn Adam en Eva in dien gelukkigen staat gebleven?

Antw. Neen; zij hebben al de gunsten en gaven, die zij van God ontvangen hadden, verloren en zijn vervallen tot al de ellenden van dit leven.

2. Vr. Hoe zijn zij uit zoo gelukkigen staat tot zoo groote ellenden vervallen?

Antw. Doordien zij overtreden hadden het gebod, dat God hun gegeven had, toen Hij ze plaatste in het aardsche paradijs.

3. Vr. Welk gebod was dat?

Antw. Dat zij niet zouden eten van de vrucht des booms, dien de heilige schriftuur noemt: den boom der wetenschap van goed en kwaad.

4. Vr. Op wat straf had God hun verboden van deze vrucht te eten?

Antw. Op de straf des doods; want Hij had hen gedreigd, dat zij zouden sterven, dat is te zeggen, aan den dood onderworpen worden op denzelfden tijd, als zij van die vrucht zouden eten.

5. Vr. Wie bracht onze eerste ouders tot die ongehoorzaamheid?

Antw. De booze geest, die, wegens zijne ongehoorzaamheid verdoemd zijnde, niet kon verdragen, dat de mensch gehoorzamer was dan hij.

6. Vr. Wie is het eerst door den boozen geest daartoe bekoord?

Antw. Eva, die, nadat zij van die vrucht gegeten had, daarvan gaf aan Adam, die er ook van at.

7. Vr. Welke list gebruikte die geest om Eva te bedriegen?

Antw. Hij bediende zich van de slang om haar wijs te maken, dat Adam en zij, etende van die vrucht, niet zouden sterven, maar dat zij integendeel zouden zijn als goden, wetende goed en kwaad.

VIJFDE LES.

*De gevolgen van de zonden der eerste menschen
voor hen en hunne nakomelingen.*

1. Vr. Zijn Adam en Eva alleen schuldig geweest aan de zonde van ongehoorzaamheid?

Antw. Al hunne nakomelingen zijn aan hunne ongehoorzaamheid deelachtig geworden en worden allen in de schuld van hunne misdaad geboren.

2. Vr. Worden wij dan allen geboren in den staat van zonde?

Antw. Ja, alle menschen.

3. Vr. Hoe wordt die zonde genoemd, waarmede wij allen geboren worden?

Antw. Men noemt ze erfzonde.

4. Vr. Waarom wordt zij zoo genoemd?

Antw. Omdat het eene zonde is, die wij erven en die van onze geboorte af in ons is.

5. Vr. Hoe komt deze zonde van onze eerste ouders op alle andere menschen?

Antw. Door de geboorte, waardoor wij allen uit hen voortkomen, zoodat allen, die geboren worden, kinderen van Adam en Eva

zijnde, ook geboren worden in de schuld van hunne ongehoorzaamheid.

6. Vr. Hoedanige straf is aan onze eerste ouders en hunne nakomelingen voor deze ongehoorzaamheid opgelegd?

Antw. Zij zijn gebannen, en wij met hen, uit het aardse paradijs, en wij zijn allen onderworpen aan allerlei ellenden, zoo naar het lichaam als naar de ziel.

7. Vr. Welke zijn de voornaamste ellenden des lichaams, waaraan wij door de zonde van onze eerste ouders onderworpen zijn?

Antw. De vrouw is verwezen om niet dan met veel pijn en smart moeder te worden; de man om zijn brood te eten in het zweet zijns aanschijns; en zij zijn beiden onderworpen aan honger, dorst, koude, hitte, ziekten en eindelijk aan den dood.

8. Vr. Welke zijn de voornaamste ellenden der ziel, waaraan wij onderworpen zijn?

Antw. Wij komen ter wereld onder de macht van den boozen geest, in een diepe onwetendheid van ons zelve en van onze plichten, in een groote neiging tot het kwaad, buiten macht om het goede te doen

in eenen staat van verdoemenis en eeuwige ellende.

9. Vr. Zoo zijn wij dan wel ongelukkig in deze wereld?

Antw. Dat is buiten twiifel. En onze grootste ellende is, dat wij niet alleen zijn als uitzinnige menschen, die hunne ellenden niet gevoelen, maar wij beminnen die en nemen ons vermaak er in, indien God ze ons door zijne barmhartigheid niet doet kennen en ons de begeerte instort om er van verlost te worden.

DERDE AFDEELING.

Wat God voor ons gedaan heeft.

EERSTE LES.

De Verlosser der menschen.

1. Vr. Wat heeft God gedaan voor den mensch in den ellendigen staat, waarin de zonde hem gebracht had?

Antw. Hij heeft hem eenen Verlosser gegeven, die hem uit de macht van den boozen geest getrokken en in de genade Gods hersteld heeft.

2. Vr. Wie is die Verlosser geweest?

Antw. Jezus Christus.

3. Wie is Jezus Christus?

Antw. Het is Gods Zoon, die mensch geworden is om ons te verlossen of vrij te koopen.

4. Vr. Is Jezus Christus God?

Antw. Ja; vermits hij de ware Zoon van God is, zoo is Hij God, gelijk zijn Vader.

5. Vr. Is Hij ook mensch?

Antw. Ja; Hij is mensch gelijk wij zijn, hebbende eene ziel en een lichaam aangenomen, gelijk wij hebben.

6. Vr. Is Jezus Christus dan God en mensch te zamen?

Antw. Ja; en daarom zijn er in Christus twee naturen: de menschelijke natuur, waardoor hij mensch is, en de goddelijke natuur, waardoor hij God is.

7. Vr. Zijn er ook twee personen in Christus?

Antw. Neen; daar is in hem maar één persoon.

8. Vr. Welke is deze persoon?

in eenen staat van verdoemenis en eeuwige ellende.

9. Vr. Zoo zijn wij dan wel ongelukkig in deze wereld?

Antw. Dat is buiten twijfel. En onze grootste ellende is, dat wij niet alleen zijn als uitzinnige menschen, die hunne ellenden niet gevoelen, maar wij beminnen die en nemen ons vermaak er in, indien God ze ons door zijne barmhartigheid niet doet kennen en ons de begeerte instort om er van verlost te worden.

DERDE AFDEELING.

Wat God voor ons gedaan heeft.

EERSTE LES.

De Verlosser der menschen.

1. Vr. Wat heeft God gedaan voor den mensch in den ellendigen staat, waarin de zonde hem gebracht had?

Antw. Hij heeft hem eenen Verlosser gegeven, die hem uit de macht van den boozen geest getrokken en in de genade Gods hersteld heeft.

2. Vr. Wie is die Verlosser geweest?

Antw. Jezus Christus.

3. Wie is Jezus Christus?

Antw. Het is Gods Zoon, die mensch geworden is om ons te verlossen of vrij te koopen.

4. Vr. Is Jezus Christus God?

Antw. Ja; vermits hij de ware Zoon van God is, zoo is Hij God, gelijk zijn Vader.

5. Vr. Is Hij ook mensch?

Antw. Ja; Hij is mensch gelijk wij zijn, hebbende eene ziel en een lichaam aangenomen, gelijk wij hebben.

6. Vr. Is Jezus Christus dan God en mensch te zamen?

Antw. Ja; en daarom zijn er in Christus twee naturen: de menschelijke natuur, waardoor hij mensch is, en de goddelijke natuur, waardoor hij God is.

7. Vr. Zijn er ook twee personen in Christus?

Antw. Neen; daar is in hem maar één persoon.

8. Vr. Welke is deze persoon?

Antw. Het is de tweede persoon der allerheiligste Drieëenheid, te weten: de persoon van den Zoon Gods.

TWEEDE LES.

Komst van Jezus Christus in de wereld.

1. Vr. Hoe is de Zoon Gods mensch geworden?

Antw. Een engel boodschapte uit den naam van God aan de heilige maagd Maria, dat zij eenen zoon ontvangen zou, die de Verlosser der menschen zou zijn. Zoodra zij daarin toestemde, is de heilige Geest in haar gedaald, en zij heeft dezen Zoon ontvangen.

2. Vr. Is dan de heilige Maagd moeder van God?

Antw. Ja; aangezien haar Zoon God en mensch is, zoo is zij waarlijk moeder van God.

3. Vr. Wie is de Vader van dezen Zoon geweest?

Antw. Daar deze Zoon geen andere persoon is dan de Zoon Gods, zoo heeft Hij ook geen anderen Vader gehad, dan den eeuwigen Vader.

4. Vr. Waar is Hij geboren?

Antw. In de stad Bethlehem.

5. Vr. Op welken dag vieren wij de herinnering aan de geboorte van Christus?

Antw. Den vijftwintigsten December, dien men noemt Kerstdag of Christusdag; dat is: de dag der geboorte van onzen Heer Jezus Christus.

6. Vr. Wie heeft aan dit kind den naam Jezus gegeven?

Antw. De heilige maagd en de heilige Jozef volgens het bevel, dat zij van God ontvangen hadden.

7. Vr. Wat beteekent de naam *Jezus*?

Antw. De naam *Jezus* beteekent: Zaligmaker of Verlosser.

DERDE LES.

Het doel van de komst des Verlossers.

1. Vr. Tot welk doel is de Zoon Gods aldus in de wereld gekomen?

Antw. Om ons te verlossen.

2. Vr. Wat beteekent dat: om ons te verlossen?

Antw. Dit beteekent: dat Christus in de wereld is gekomen om ons te trekken uit de slavernij des duivels, en om ons te herstellen in de genade Gods en in het recht tot het rijk der hemelen, als tot ons erfdeel.

3. Vr. Wat heeft Jezus Christus moeten doen om ons te verlossen?

Antw. I. Hij moest het ongelijk herstellen, dat wij zijnen Vader aangedaan hadden, en Hem voldoen voor onze zonden.

II. Ons in de rechtvaardigheid en heiligheid herstellen.

III. Ons in de leer der zaligheid onderwijzen.

IV. Ons de hulp der goddelijke genade verdienen om het goede te doen.

VIERDE LES.

Eerste vereischte. — De voldoening van Jezus Christus voor onze zonden.

1. Vr. Was het noodig, dat aan God voor onze zonden voldaan werd?

Antw. Ja; want volgens de orde der recht-

vaardigheid moet elke misdaad door eene geëvenredigde voldoening hersteld worden.

2. Vr. Kon ook iemand anders dan de Zoon Gods voor onze zonden aan God voldoen?

Antw. Neen, want een persoon minder dan God kon Hem geene voldoening geven, die gelijkstond met de misdaad, waarmede de mensch door zijne ongehoorzaamheid Hem vergramd had.

3. Vr. Waarom kon de mensch aan God geen voldoening geven voor zijne zonde?

Antw. Omdat de misdaad van den mensch tegen God oneindig groot was en daarom ook eene oneindige voldoening vereischte. De mensch, die een eindig en beperkt schepsel is, kon die oneindige voldoening aan God niet geven.

4. Vr. Wat heeft Jezus gedaan om aan God voor onze zonden te voldoen?

Antw. Hij is aan het kruis gestorven.

5. Vr. Was de dood van Jezus Christus aan het kruis eene geëvenredigde voldoening voor onze zonden?

Antw. Ja; want de gehoorzaamheid van Jezus Christus, stervende aan het kruis, heeft

God zoo zeer en meer geëerd, dan de mensch door zijne ongehoorzaamheid Hem onteerd had.

6. Vr. Waarom heeft Jezus Christus, stervende aan het kruis, God zoo zeer en nog meer geëerd, dan de mensch Hem onteerd had door zijne ongehoorzaamheid?

Antw. Omdat de dood van Christus aan het kruis de grootste gehoorzaamheid was, en bij gevolg ook de grootste eer, die ooit aan God kon bewezen worden.

7. Vr. Waarom was de dood van Christus aan het kruis de grootste gehoorzaamheid, die ooit aan God kon bewezen worden?

Antw. Omdat Christus God zijnde gelijk zijn Vader het dus een God was, die zich in zijnen persoon vrijwillig aan den dood heeft onderworpen als aan de straf, waartoe de goddelijke rechtvaardigheid de zondaars verwezen had.

VIJFDE LES.

Tweede vereischte. — Het herstellen van den mensch in de rechtvaardigheid en heiligheid.

1. Vr. Wat moest Jezus Christus doen

tot onze verlossing, nadat hij aan zijnen Vader voor onze zonden voldaan had?

Antw. Hij moest ons herstellen in de rechtvaardigheid en heiligheid, die wij door de nade van den eersten mensch verloren hadden.

Vr. Waarom moesten wij in de rechtvaardigheid en heiligheid hersteld worden?

Antw. Omdat God niemand aan zijne heerlijkheid en aan de eeuwige zaligheid deelachtig maakt, dan degenen, die rechtvaardig en heilig zijn.

Vr. Wat heeft Jezus gedaan, om ons de rechtvaardigheid en heiligheid te heren?

Antw. Hij heeft ons de vergiffenis onzer zonden verkregen, ons door zijnen dood de genade der verdienende, die men noemt de rechtvaardigmakende of heiligmakende genade.

Vr. Wat is de rechtvaardigmakende of heiligmakende genade?

Antw. Het is eene genade, die onze zielen van alle smetten der zonden zuivert, die ons rechtvaardig, heilig en aangenaam aan God maakt, en die ons recht geeft tot het rijk der hemelen, als tot ons erfdeel.

God zoo zeer en meer geëerd, dan de mensch door zijne ongehoorzaamheid Hem onteerd had.

6. Vr. Waarom heeft Jezus Christus, stervende aan het kruis, God zoo zeer en nog meer geëerd, dan de mensch Hem onteerd had door zijne ongehoorzaamheid?

Antw. Omdat de dood van Christus aan het kruis de grootste gehoorzaamheid was, en bij gevolg ook de grootste eer, die ooit aan God kon bewezen worden.

7. Vr. Waarom was de dood van Christus aan het kruis de grootste gehoorzaamheid, die ooit aan God kon bewezen worden?

Antw. Omdat Christus God zijnde gelijk zijn Vader het dus een God was, die zich in zijnen persoon vrijwillig aan den dood heeft onderworpen als aan de straf, waartoe de goddelijke rechtvaardigheid de zondaars verwezen had.

VIJFDE LES.

Tweede vereischte. — Het herstellen van den mensch in de rechtvaardigheid en heiligheid.

1. Vr. Wat moest Jezus Christus doen

tot onze verlossing, nadat hij aan zijnen Vader voor onze zonden voldaan had?

Antw. Hij moest ons herstellen in de rechtvaardigheid en heiligheid, die wij door de zonde van den eersten mensch verloren hadden.

2. Vr. Waarom moesten wij in de rechtvaardigheid en heiligheid hersteld worden?

Antw. Omdat God niemand aan zijne heerlijkheid en aan de eeuwige zaligheid deelachtig maakt, dan degenen, die rechtvaardig en heilig zijn.

3. Vr. Wat heeft Jezus gedaan, om ons in de rechtvaardigheid en heiligheid te herstellen?

Antw. Hij heeft ons de vergiffenis onzer zonden verkregen, ons door zijnen dood de genade verdienende, die men noemt de rechtvaardigmakende of heiligmakende genade.

4. Vr. Wat is de rechtvaardigmakende of heiligmakende genade?

Antw. Het is eene genade, die onze zielen van alle smetten der zonden zuivert, die ons rechtvaardig, heilig en aangenaam aan God maakt, en die ons recht geeft tot het rijk der hemelen, als tot ons erfdeel.

5. Vr. Waarom geeft ons deze rechtvaardigmakende of heiligmakende genade recht tot het rijk der hemelen, als tot ons erfdeel?

Antw. Omdat zij, ons rechtvaardig en heilig makende, ons ook kinderen Gods maakt.

ZESDE LES.

Derde vereischte. — De leer van Jezus Christus.

1. Vr. Wat was het derde vereischte, dat Jezus Christus moest aanwenden om ons te verlossen?

Antw. Ons in de leer der zaligheid onderwijzen.

2. Vr. Waartoe was het noodig, dat Christus ons in de leer der zaligheid onderwees?

Antw. Om de onwetendheid te verdrijven, waarin de zonde van onze eerste ouders ons geworpen heeft, en die zoo groot is, dat wij ter wereld komende niet weten wat God is, noch wat God van ons eischt, noch wat wij doen moeten om zalig te worden.

3. Vr. Op welke wijze heeft Jezus Christus ons in de leer der zaligheid onderwezen?

Antw. Hij heeft ze ons geleerd door zijn eigen prediking en door het voorbeeld van zijn heilig leven, dat Hij hier op aarde geleid heeft.

4. Vr. Waar vindt men deze leer der zaligheid, die Jezus ons geleerd heeft, beschreven?

Antw. In het heilig Evangelie.

5. Vr. Wat is het heilig Evangelie?

Antw. Het is de geschiedenis of het verhaal van hetgeen onze Heer Jezus Christus gedaan en geleerd heeft, terwijl Hij hier op aarde met de menschen heeft omgegaan.

ZEVENDE LES.

Vervolg.

1. Vr. Waarin bestaat de leer, die Christus ons geleerd heeft?

Antw. Zij bestaat in de kennis van hetgeen wij moeten doen om christelijk te leven.

2. Vr. Wat is christelijk leven?

Antw. Christus navolgen in het heilig leven, waarin Hij ons is voorgegaan, en onze zeden schikken naar de goddelijke grond-

regelen van het Evangelie, dat Hij ons verkondigd heeft.

3. Vr. Is het noodzakelijk, dat wij een christelijk leven leiden?

Antw. Het is de eenige weg, waardoor wij kunnen zalig worden en na onzen dood gelukkig zijn.

4. Vr. Wat moet men doen om christelijk te leven?

Antw. Het kwaad vluchten en het goed doen.

5. Vr. Welk kwaad moet een christen vluchten?

Antw. De zonde.

6. Vr. Welk goed moet een christen doen?

Antw. De christelijke deugden beoefenen en de geboden Gods onderhouden.

7. Vr. Hoeveel christelijke deugden zijn er?

Antw. Er zijn er voornamelijk drie: het geloof, de hoop en de liefde.

ACHTSTE LES.

De zonde.

1. Vr. Wat noemt men zonde?

Antw. Alle gedachten, begeerten, woorden, werken en verzuimen van den mensch, die aan God mishagen.

2. Vr. Waarom moeten wij de zonde vluchten?

Antw. Omdat zij strijdt tegen den wil van God, die altijd rechtvaardig en heilig is.

3. Vr. Hoe velerlei soort van zonden is er?

Antw. Tweeërlei: erfzonde en dadelijke zonde.

4. Vr. Wat is de erfzonde?

Ant. Erfzonde is de zonde, waarmede wij allen ter wereld komen en waaraan wij door de ongehoorzaamheid van onze eerste ouders schuldig geworden zijn.

5. Vr. Wat is de dadelijke zonde?

Antw. Dadelijke zonde is de zonde, die ieder mensch door zijn eigen wil doet, nadat hij tot het gebruik van zijn verstand gekomen is.

6. Vr. Hoe velerlei soort van dadelijke zonden is er?

Antw. Tweeërlei: doodzonde en dagelijkse zonde.

7. Vr. Wat is doodzonde?

Antw. Het is eene zonde, waardoor God zwaar vertoornd wordt, die ons de genade Gods doet verliezen, die onze ziel doodt en ons werpt in den staat van verdoemenis.

8. Vr. Wat is dagelijksche zonde?

Antw. Het is eene lichtere zonde, die ons de genade Gods niet geheel en al doet verliezen en om welke men niet verdoemd zou worden, maar die nochtans aan God mishaaft en eene groote straf waardig is.

NEGENDE LES.

De hoofdzonden.

1. Vr. Tot hoeveel hoofdsorten brengt men gewoonlijk de verschillende zonden, waar de mensch in valt?

Antw. Tot zeven, die men daarom de zeven hoofdzonden noemt.

2. Vr. Welke zijn die zeven hoofdzonden?

Antw. Hoovaardigheid, nijd, gierigheid, onkuishheid, gulzigheid, gramschap, traagheid.

3. Vr. Wat is de hoovaardigheid?

Antw. Een ongeregelde liefde tot onze eigene grootheid, die ons aandrijft om niets dan ons zelve te achten, den evennaaste te versmaden en ons, zooveel het in onze macht is, boven hem te verheffen.

4. Vr. Wat is de nijd?

Antw. Een misnoegen, dat wij in ons zelve hebben over het geluk van onzen evennaaste.

5. Vr. Wat is de gierigheid?

Antw. Eene ongeregelde liefde tot de aardse goederen, die ons deze met al te groote drift doet zoeken, wanneer zij ons ontbreken; of die ons de goederen, welke wij bezitten, met al te groote aanhankelijkheid doet bewaren.

6. Vr. Wat is de onkuischheid?

Antw. Eene ongeregeldheid in onze gedachten, begeerten, woorden en werken ten opzichte van de oneerlijke vermaken des vleesches.

7. Wat is de gulzigheid?

Antw. Eene ongeregelde genegenheid tot het gebruik van spijs en drank.

8. Vr. Wat is de gramschap?

Antw. Eene ongeregelde beweging, die ons met hevigheid, en ook dikwijls met kracht en geweld, van ons doet afweren al wat ons mishaagt of verstoort.

9. Vr. Wat is de traagheid?

Antw. Eene onachtzaamheid en flauwheid in het volbrengen van onze plichten en voornamelijk van die, welke wij aan God verschuldigd zijn.

TIENDE LES.

Het christelijk geloof.

1. Vr. Wat is het christelijk geloof?

Antw. Een licht, dat God in onze ziel stort om ons met eene volkomen onderwerping des harten en des verstands te doen gelooven de geheimen en de waarheden, die Hij aan zijne kerk geopenbaard heeft.

2. Vr. Waarom zegt gij, dat God dit licht in onze ziel stort?

Antw. Omdat wij het geloof niet kunnen hebben, dan door eene bijzondere gunst en genade van God.

3. Vr. Wanneer hebben wij dan dat christelijk geloof?

Antw. Als wij met eene vaste zekerheid en zonder eenigen twijfel gelooven al wat God zich verwaardigd heeft ons tot onze zaligheid te openbaren.

4. Vr. Waar vindt men de voornaamste waarheden beschreven, die wij gelooven moeten om zalig te worden?

Antw. In het geloofsbegrip der apostelen.

ELFDE LES.

Het geloofsbegrip der apostelen.

1. Vr. Wat is het geloofsbegrip der apostelen?

Antw. Een kort begrip van de voornaamste geheimen en waarheden, waarvan ieder christen moet onderricht zijn.

2. Vr. Waarom wordt het genoemd het geloofsbegrip der apostelen?

Antw. Omdat velen van gevoelen zijn, dat de apostelen het gemaakt hebben, maar vooral, omdat het de leer behelst, die de apostelen op bevel van Christus door de geheele wereld verkondigd hebben.

3. Vr. Waarom werd dit geloofsbegrip gemaakt?

Antw. Opdat het zou dienen tot een kenteeken, waaraan men degenen, die het christelijk geloof omhelsd hadden, zou onderkennen.

4. Vr. Hoeveel artikelen zijn er in het geloofsbegrip?

Antw. Twaalf.

5. Vr. Zeg het geloofsbegrip op.

Antw. I. Ik geloof in God, den almachtigen Vader, Schepper van hemel en aarde.

II. En in Jezus Christus, zijnen eenigen Zoon, onzen Heer;

III. Die ontvangen is van den heiligen Geest, geboren uit de reine maagd Maria;

IV. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus; die gekruist, gestorven en begraven is;

V. Die nedergedaald is ter hel en ten derden dage verrezen van de dooden;

VI. Die opgeklommen is ten hemel; zit aan de rechterhand van God, zijn almachtigen Vader;

VII. En van daar zal komen oordeelen de levenden en de dooden.

VIII. Ik geloof in den heiligen Geest.

IX. De heilige katholieke kerk, gemeenschap der heiligen.

X. Vergeving der zonden.

XI. Verrijzenis des vleeschcs.

XII. En het eeuwig leven. Amen.

TWAALFDE LES.

*Uitlegging der eerste zeven artikelen van
het geloofsbegrip.*

1. Vr. Leg ons uit het eerste artikel van het geloofsbegrip: Ik geloof in God, den almachtigen Vader, Schepper van hemel en aarde.

Antw. Ik geloof, dat is te zeggen: ik houd voor zeker, zonder eenigen twijfel, dat er een God is, die Vader is van een Zoon, welke Hem volkomen gelijk is, en die door zijne almacht hemel en aarde, en alle andere schepselen van niets gemaakt heeft.

2. Vr. Verklaar ons het tweede artikel: En in Jezus Christus zijnen eenigen Zoon, onzen Heer.

Antw. Ik geloof, dat Jezus Christus de waarachtige en eenige Zoon Gods is, en dat Hij onze ware Heer en Meester is, als heb-

*

bende ons uit de macht des duivels verlost en door den prijs van zijn bloed vrijgekocht.

3. Vr. Leg het derde artikel uit: Die ontvangen is van den heiligen Geest, geboren uit de reine maagd Maria.

Antw. Ik geloof, dat de ziel en het lichaam van Jezus Christus door eene bijzondere werking van den heiligen Geest zijn voortgebracht in het lichaam van de heilige maagd, waaruit dezelfde Jezus Christus, waarachtig God en waarachtig Mensch geboren is, zonder de maagdelijke waardigheid zijner moeder te krenken.

4. Vr. Leg het vierde artikel uit: Die geleden heeft onder Pontius Pilatus; die gekruist, gestorven en begraven is.

Antw. Ik geloof, dat Jezus Christus, nadat Hij veel geleden had, door Pontius Pilatus verwezen is om aan een kruis gehecht te worden, waaraan Hij gestorven is om ons de vergiffenis van onze zonden te verkrijgen, en waarvan zijn lichaam daarna is afgedaan om in het graf gelegd te worden.

5. Vr. Leg het vijfde artikel uit: Die nedergedaald is ter hel en ten derden dage verrezen van de dooden.

Antw. Ik geloof, dat Jezus Christus na zijnen dood is nedergedaald ter plaatse, waar de zielen der gestorven rechtvaardigen waren; en dat Hij, nadat zijne ziel zich wederom met zijn lichaam vereenigd had, op den derden dag verrezen is en levend uit het graf, waarin Hij gelegd was, is opgestaan.

6. Vr. Leg het zesde artikel uit: Die opgeklommen is ten hemel; zit aan de rechterhand van God, zijn almachtigen Vader.

Antw. Ik geloof, dat Jezus Christus veertig dagen na zijne verrijzenis zichtbaar ten hemel opgeklommen is, en dat hij alle macht in hemel en op aarde in volkomen rust bezit.

7. Vr. Leg het zevende artikel uit: En die van daar zal komen oordeelen de levenden en de dooden.

Antw. Ik geloof, dat Jezus Christus op het einde der wereld in zijne heerlijkheid zal nederdalen van den hemel en alle menschen zal komen oordeelen om aan een ieder te geven het loon of de straf, die hij door zijn goed of kwaad leven zal verdiend hebben.

DE RTIENDE LES.

Uitlegging van de laatste vijf artikelen van het geloofsbegrip.

1. Vr. Leg het achtste artikel van het geloofsbegrip uit: Ik geloof in den heiligen Geest.

Antw. Ik geloof, dat de heilige Geest de derde persoon is van de allerheiligste Drie-eenheid, en dat Hij aan den Vader en den Zoon in alles gelijk is.

2 Vr. Leg het negende artikel uit: De heilige katholieke kerk, gemeenschap der Heiligen.

Antw. Ik geloof, dat al de geloovigen te zamen een lichaam of gemeente maken, die de kerk genaamd wordt; dat die kerk heilig is, omdat men nergens heilig leeft, dan in die gemeente; en dat zij katholiek of algemeen is, omdat zij behoort tot alle tijden en tot alle plaatsen.

3. Vr. Wat beteekenen deze woorden: Gemeenschap der heiligen?

Antw. Zij leeren ons, dat alle gunsten en weldaden, die God geeft aan de lidmaten der kerk, en ook dat alle goede werken, die door

hen gedaan worden, aan het geheele lichaam gemeen zijn, en dat ieder bijzonder lidmaat daaraan deelachtig wordt.

4. Vr. Leg het tiende artikel uit: Vergeving der zonden.

Antw. Ik geloof, dat Jezus Christus aan de katholieke kerk, en aan geene andere vergadering of gemeente, de macht gegeven heeft om de zonden te vergeven aan degenen, die de middelen gebruiken, welke Hij ten dien einde heeft ingesteld.

5. Vr. Leg het elfde artikel uit: Verrijzenis des vleeschcs.

Antw. Ik geloof, dat allen, die van het begin der wereld af gestorven zijn, op den jongsten dag verrijzen zullen in dezelfde lichamen, die zij in dit leven gehad hebben.

6. Vr. Leg het twaalfde artikel uit: Het eeuwig leven.

Antw. Ik geloof, dat de rechtvaardigen na de verrijzenis in eeuwigheid een gelukkig leven zullen genieten; en dat integendeel de goddeloozen zullen wezen in eene ellende, die nooit einde zal hebben en die voor hen een eeuwige dood zijn zal.

VEERTIENDE LES.

De christelijke hoop.

1. Vr. Wat is de christelijke hoop?

Antw. Een vast betrouwen, dat men van God zal verkrijgen al wat Hij ons beloofd heeft.

2. Vr. Waarop steunt dit vast betrouwen?

Antw. Op de almacht van God en op zijne oneindige goedheid.

3. Vr. Hoe dat?

Antw. Vermits God almachtig is, zoo zijn wij verzekerd, dat Hij ons *kan* geven wat Hij ons beloofd heeft, en vermits Hij oneindig goed is, zoo moeten wij niet twijfelen, of Hij *wil* het ons geven.

4. Vr. Welke goederen doet ons de christelijke hoop van God verwachten?

Antw. Onze eeuwige zaligheid en al wat ons noodig is om daartoe te geraken.

5. Vr. Is het groote zonde niet op God te hopen?

Antw. Ja, want dat is òf aan zijne almacht twijfelen, alsof Hij ons niet kon geven, wat

Hij ons beloofd heeft, òf aan zijne goedheid, alsof Hij ons wilde bedriegen in hetgeen Hij ons beloofd heeft.

6. Vr. Zondigt men niet somtijds door een verkeerd vertrouwen op de goedheid Gods?

Antw. Dit gebeurt somtijds in de zondaren, die zich inbeelden, dat God hun de zonden vergeven zal, zonder dat zij daarvoor boetofening doen; of die zich tot zondigen begeven met deze inbeelding: dat zij niet zullen sterven in den staat van verdoeming.

VIJFTIENDE LES.

De christelijke liefde.

a. *De liefde tot God.*

1. Vr. Wat is de christelijke liefde?

Antw. Eene liefde, waardoor God bemind wordt om Hem zelve en de evennaaste om God.

2. Vr. Wat is dat: God beminnen om Hem zelve?

Antw. Hem beminnen zonder inzicht van eigenbaat en zonder voor de liefde, die wij

Hem toedragen, eenig ander goed of loon te verwachten dan Hem zelve.

3. Vr. Zijn wij verplicht God te beminnen?

Antw. Wij zijn hier in de wereld met geen ander doel; en wij hebben geen godsdienst, dan voor zooveel wij God beminnen.

4. Vr. Waarom hebben wij geen godsdienst, dan voor zooveel wij God beminnen?

Antw. Omdat de godsdienst niet anders is, dan eene gehechtheid van het redelijk schepsel aan God; en het redelijk schepsel hecht zich nergens aan dan door de liefde.

5. Vr. Welke maat moeten wij houden in de liefde, waarmede wij God beminnen?

Antw. De maat van God te beminnen, is Hem te beminnen zonder maat; dat is te zeggen, uit geheel ons hart, uit geheel ons verstand en uit geheel onze ziel; met één woord, Hem te beminnen boven alle dingen.

6. Vr. Wat is God boven alle dingen beminnen?

Antw. Niets zoozeer of meer beminnen dan God.

ZESTIENDE LES.

*Vervolg.**b. De liefde tot den evennaaste.*

1. Vr. Wat is den evennaaste beminnen om God?

Antw. Hem beminnen, omdat hij het werk van God is, en omdat hij, evenals wij, hier in de wereld met geen ander doel is, dan om God te beminnen, te dienen en te verheerlijken.

2. Vr. Welken regel moeten wij houden in de liefde tot den evennaaste?

Antw. Wij moeten hem beminnen als ons zelve.

3. Vr. Wanneer beminnen wij den evennaaste als ons zelve?

Antw. Als wij hem toewenschen en zoo veel mogelijk bezorgen hetzelfde goed, dat wij wenschen en zoeken voor ons zelve.

4. Vr. Welk goed moeten wij wenschen en bezorgen aan den evennaaste, gelijk aan ons zelve?

Antw. Dat hij God beminne, Hem diene en verheerlijke gelijk wij zelve Hem willen beminnen, dienen en verheerlijken.

5. Vr. Is dat den evennaaste oprecht beminnen?

Antw. Ja. Men bemint hem nooit oprecht, dan als men hem op deze wijze bemint; want anders wenscht men hem het grootste goed niet toe, dat hij kan bezitten.

6. Vr. Wat beweegt ons om den evennaaste te beminnen?

Antw. De liefde, waarmede wij God beminnen.

7. Vr. Hoe beweegt ons de liefde voor God om den evennaaste aldus te beminnen?

Antw. Omdat, wanneer wij God oprecht beminnen, wij wenschen en doen al wat in ons is, opdat Hij bemind, gediend en verheerlijkt worde door alle schepselen, die bekwaam zijn om Hem te beminnen.

8. Vr. Wie is onze evennaaste, dien wij aldus moeten beminnen?

Antw. Alle menschen in het algemeen, vermits zij allen bekwaam zijn om God te beminnen en te verheerlijken, en allen, evenals wij, kunnen zalig worden door het bezit van God en door het genot van zijne heerlijkheid.

ZEVENTIENDE LES.

De geboden Gods.

1. Vr. Waaruit blijkt het, dat men God bemint?

Antw. Uit het onderhouden van zijne geboden.

2. Vr. Waarom is dat een teeken, dat men God bemint?

Antw. Omdat hij, die God bemint, zijn behagen heeft in het nauwkeurig volbrengen van den goddelijken wil.

3. Vr. Wat noemt gij de geboden Gods?

Antw. De wetten en bevelen, die Hij zelf ons gegeven heeft om ons voor te schrijven, hoe wij ons ten opzichte van Hem en van den evennaaste moeten gedragen.

4. Vr. Hoeveel geboden Gods zijn er?

Antw. Tien.

5. Vr. Zeg de tien geboden op.

Antw. I. Boven al bemint een God.

II. Niet ijdelijk zweert noch spot.

III. Den dag des Heeren zult gij vieren.

IV. Eert vader en moeder met goede manieren.

V. Met wil of met werken slaat niemand dood.

VI. Doet geen overspel noch onkuischheid snood.

VII. Wacht u van stelen en onrechtvaardig leven.

VIII. Gij zult geen getuigenis der valscheid geven.

IX. Begeert niemands echtgenoot ;

X. Noch iemands goed, hetzij klein of groot.

of anders :

1. Bemin God boven al.
 2. Wacht u van ijdel zweren.
 3. Vier heilig 's Heeren dag.
 4. Wil steeds uw ouders eeren.
 5. Berokken niemands dood.
 6. Ga 't echtverbond niet breken.
 7. Steel nooit eens anders goed.
 8. Hoed u voor leugenspreken.
 9. Begeer geen naastes vrouw ;
 10. Noch iets wat hem behoort.
-

ACHTTIENDE LES.

Uitlegging van de eerste vijf geboden Gods.

1. Vr. Wat beveelt God ons door het eerste gebod: Bemin God boven al?

Antw. Hij beveelt ons, dat wij Hem de opperste eer geven, die Hem toekomt, door Hem te erkennen voor onzen Schepper, van wien wij in alles afhankelijk zijn; en dat wij de godsdienstige en eerbiedige genegenheden, die wij zijner goddelijke majesteit toedragen, door onze uiterlijke werken bewijzen.

2. Vr. Hoe kunnen wij aan God de opperste eer geven, die Hem toekomt?

Antw. Door Hem boven al te beminnen.

3. Vr. Waarom dat?

Antw. Omdat hij, die God boven al bemint, Hem acht boven alle dingen en zich aan Hem onderwerpt op de allervolmaaktste en uitmuntendste wijze, waarop een redelijk schepsel kan onderworpen zijn.

4. Vr. Verbiedt ons dit gebod de heilige maagd Maria of andere heiligen te eeren?

Antw. Verre van daar. Integendeel uit dit gebod volgt, dat wij ze moeten eeren

want wij moeten beminnen en eeren al degenen, die God beminnen en die God zelf met zijne liefde vereert.

5. Vr. Wat verbiedt God ons door het tweede gebod: Wacht u van ijdel zweren?

Antw. Hij verbiedt ons zijnen heiligen naam zonder noodzakelijkheid tot getuige te roepen; vooral valsch te zweren, of te zweren als wij er niet toe verplicht zijn, of ook wanneer wij niet verzekerd zijn, dat hetgeen wij zeggen waarheid is.

6. Vr. Wat beveelt God ons door het derde gebod: Vier heilig 's Heeren dag?

Antw. Hij gebiedt ons éénen dag van de week, te weten den zondag, aan zijnen dienst toe te heiligen, door ons te onthouden van alle slavelijke werken, en dien dag door te brengen in den lof van zijnen heiligen naam, in het gebed en in werken van godvruchtigheid.

7. Vr. Wat beveelt God ons door het vierde gebod: Wil steeds uwe ouders eeren?

Antw. Hij beveelt ons aan onze ouders en aan allen, die eenig gezag over ons hebben, de eer te geven, die hun toekomt, hun

te gehoorzamen in hetgeen zij ons gebieden, hun eerbied te bewijzen en hen met al ons vermogen te helpen, wanneer zij onze hulp van noode hebben.

8. Vr. Wat verbiedt God ons door het vijfde gebod: Berokken niemands dood?

Antw. Hij verbiedt ons het leven aan onzen evennaaste te benemen, ja zelfs hem te slaan, te kwetsen of te verongelijken in zijn persoon of in zijne eer, hetzij door ons zelven, hetzij door onzen raad, aanleiding of bevel.

NEGENTIENDE LES.

Uitlegging van de laatste vijf geboden Gods.

1. Vr. Wat verbiedt God ons door het zesde gebod: Ga 't echtverbond niet breken?

Antw. Hij verbiedt ons alle woorden en werken, die tegen de zuiverheid des lichaams strijden.

2. Vr. Wat verbiedt God ons door het zevende gebod: Steel nooit eens anders goed?

Antw. Hij verbiedt ons het goed van onzen evennaaste te nemen door rooverij, door dieverij, door geweld, door bedrog of op

eenige andere onrechtvaardige wijze ; of ook het tegen zijnen wil en dank te houden , al hadden wij het niet onrechtvaardig genomen.

3. Vr. Wat verbiedt God ons door het achtste gebod : Hoed u voor leugenspreken ?

Antw. Hij verbiedt ons valsche getuigenis te geven , wanneer wij in het recht geroepen worden ; kwalijk van den evennaaste te spreken en te liegen , op wat manier het ook zou mogen wezen.

4. Vr. Wat verbiedt God ons door het negende gebod : Begeer geen naastes vrouw ?

Antw. Hij verbiedt ons niet alleen de vrouw van onzen evennaaste te misbruiken of eenig uitwendig werk van onkuischheid te plegen , maar ook zelfs den wil of de begeerte daartoe te hebben , hoewel men het niet volbrengt.

5. Vr. Wat verbiedt God ons door het tiende gebod : Noch iets , wat hem behoort ?

Antw. Hij verbiedt ons het goed van onzen evennaaste te begeeren om ons eigen goed te vermeerderen en ons alzoo tot zijn nadeel te verrijken.

TWINTIGSTE LES.

Vierde vereischte. — De hulp der goddelijke genade verdienen om het goede te doen.

1. Vr. Was het genoeg, dat Christus ons in de leer der zaligheid onderwezen had?

Antw. Neen; maar het was ook noodig, dat Hij ons de kracht gaf om te doen hetgeen Hij ons geleerd heeft.

2. Vr. Waarom was het noodig, dat Christus ons de kracht gaf om te doen hetgeen Hij ons geleerd heeft?

Antw. Omdat wij door de zonde van Adam onmachtig geworden zijn om eenig goed te doen tot onze zaligheid.

3. Vr. Wat heeft Christus gedaan om ons de kracht te geven om te doen hetgeen Hij ons geleerd heeft?

Antw. Hij heeft door zijnen dood verdiend, dat God ons de genade zou geven, die ons noodig is om christelijk te leven.

4. Vr. Wat is de genade van God?

Antw. Het is eene hulp of kracht, die God ons geeft om te overwinnen hetgeen

ons tot kwaad drijft, en om het goede te doen, dat Hij van ons eischt.

5. Vr. Is ons deze genade noodig om christelijk te leven?

Antw. Zij is ons zoo noodig, dat wij niet alleen zonder deze genade niets vermogen te doen tot onze zaligheid, maar ook zelfs den wil of de gedachten daartoe niet kunnen hebben.

6. Vr. Kunnen wij iets doen om die genade te verdienen?

Antw. Wij kunnen niet met al doen om de eerste genade te verdienen, waardoor wij ons tot God beginnen te keeren; maar wij moeten die ontvangen als een gift van Gods loutere barmhartigheid.

7. Vr. Is het genoeg, dat God ons die eerste genade geve?

Antw. Neen; maar tot ieder goed werk hebben wij een nieuwe hulp of genade van noode; en vooral hebben wij een bijzondere genade noodig om ten einde toe in zijnen goddelijken dienst te volharden.

8. Vr. Welke zijn de gewone middelen, waardoor wij de genade Gods ontvangen?

Antw. Daar zijn er twee: het gebed en de sakramenten.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

Het gebed.

1. Vr. Wat is het gebed?

Antw. Eene verheffing van onze ziel tot God om onze behoeften aan Hem te vertoonen en om de hulp zijner genade in onze geestelijke en lichamelijke ellenden te verzoeken.

2. Vr. Moeten wij dikwijls bidden?

Antw. Ja; want onze ellenden hebben geen einde, zoolang wij in dit leven zijn; en wij hebben gestadig den bijstand van God noodig om er van verlost te worden; derhalve moeten wij gedurig en zonder ophouden bidden.

3. Vr. Hoe kunnen wij zonder ophouden bidden?

Antw. Wij bidden zonder ophouden, als wij gedurig verlangen met God vereenigd te zijn; als wij al onze werken, ook de alleringsten, doen in eene volkomen onderwerping aan zijnen heiligen wil.

4. Vr. Zijn er vele christenen, die God gedurig bidden?

Antw. Daar zijn er zeer weinigen, omdat de wereldsche handel en de zorgvuldigheden des levens hunne harten bijna geheel innemen en hen beletten zich zoo ijverig en zoo gestadig met God te bekommeren, als zij wel zouden schuldig zijn.

5. Vr. Wat moeten wij doen om hierin te voorzien?

Antw. Wij moeten eenigen tijd van den dag nemen, bij voorbeeld 's morgens en 's avonds, om ons met God bezig te houden, Hem te aanbidden en te loven, Hem te danken voor zijne ontvangene genadegiften en om die, welke wij nog van noode hebben, van Hem te verzoeken.

TWEE EN TWINTIGSTE LES.

Het gebed des Heeren.

1. Vr. Wat is het voornaamste gebed, waarmede wij God moeten bidden?

Antw. Het gebed, dat Jezus Christus, onze Zaligmaker, zelf ons geleerd heeft,

en dat daarom het gebed des Heeren genoemd wordt.

2. Vr. Waarom is dit het voornaamste gebed, waarmede wij God moeten bidden?

Antw. Omdat onze Zaligmaker zelf het ons geleerd heeft; en bovendien omdat het in zich behelst al wat wij van God moeten verzoeken, zoodat al onze andere gebeden hierop moeten neerkomen.

3. Vr. Zeg het gebed des Heeren op.

Antw. Onze Vader, die in de hemelen zijt! Geheiligd zij uw naam. Uw rijk toekome. Uw wil geschiede op de aarde, zooals in den hemel. Geef ons heden ons dagelijksch brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren. En leid ons niet in bekoring. Maar verlos ons van den kwade. Amen.

4. Vr. Wat beteekenen deze woorden: Onze Vader, die in de hemelen zijt?

Antw. Drie dingen. I. Dat wij tot God moeten naderen als tot onzen Vader, die ons het leven gegeven heeft, die ons in het leven onderhoudt en die ons erfgenamen van zijn rijk wil maken. II. Dat wij dit gebed

moeten doen in den geest van vereeniging, en niet alleen voor ons zelve, maar ook voor alle menschen, die onze broeders zijn. III. Dat wij voornamelijk niet de goederen der aarde, maar de hemelsche goederen van God moeten verzoeken.

5. Vr. Hoeveel dingen verzoeken wij van God in dit gebed?

Antw. Zeven.

DRIE EN TWINTIGSTE LES.

Uitlegging van het gebed des Heeren.

1. Vr. Wat verzoeken wij van God door deze woorden: Geheiligt zij uw naam?

Antw. Wij bidden Hem, dat Hij ons en allen menschen de genade vergunne om zijnen heiligen naam te kennen, te loven, te be-
minnen en te verheerlijken.

2. Vr. Wat verzoeken wij van Hem, als wij zeggen: Uw rijk toekome?

Antw. Wij verzoeken van Hem, dat Hij door zijne genade als Koning in ons heersche door onzen wil aan den zijnen te onderwerpen, opdat wij eens met Hem zijne heerlijkheid mogen deelen.

3. Vr. Wat verzoeken wij door deze woorden: Uw wil geschiede op de aarde, zooals in den hemel?

Antw. Wij bidden Hem, dat, gelijk de engelen en de heiligen in den hemel met liefde en vaardigheid zijnen wil volbrengen, wij ook op de aarde aan zijne geboden mogen gehoorzamen en ons onderwerpen aan al wat Hem gelieft ons toe te schikken.

4. Vr. Wat verzoeken wij, als wij zeggen: Geef ons heden ons dagelijksch brood?

Antw. Wij verzoeken van God, dat Hij ons dagelijks de genade geve, die ons tot voedsel onzer zielen noodig is, en ook het brood en de andere dingen, die wij tot voedsel van ons lichaam noodig hebben.

5. Vr. Wat verzoeken wij van Hem, als wij zeggen: Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren?

Antw. Wij bidden Hem om vergiffenis van al de misdaden, waarmede wij Hem vergramd hebben, betuigende: dat wij van onzen kant, uit liefde tot Hem, vergeven aan degenen, die tegen ons misdaan hebben.

6. Vr. Wat verzoeken wij door deze woorden: Leid ons niet in bekoring?

Antw. Wij verzoeken van God de hulp zijner genade om te wederstaan aan het geweld van onze vijanden, dat is: van den duivel, de wereld en het vleesch, die ons zoeken te verleiden om Hem te vergrammen en ons alzoo uit zijne vriendschap te doen vervallen.

7. Vr. Wat verzoeken wij, als wij zeggen: Maar verlos ons van den kwade?

Antw. Wij bidden God, dat Hij ons verlosse van de ellenden en kwellingen dezes levens, van de slavernij der zonde en des duivels, en van de ellenden van het andere leven, welke zijn het vagevuur en de hel.

VIER EN TWINTIGSTE LES.

*De aanroeping der heilige maagd en
andere heiligen.*

1. Vr. Mogen en behooren wij de heiligen te bidden?

Antw. Ja, maar alleen, opdat zij met ons zouden bidden, opdat wij door hunne voorpraak van God verkrijgen de genadegiften,

die wij niet anders dan van zijne goddelijke barmhartigheid verwachten moeten.

2. Vr. Van welke heiligen zullen wij de gebeden verzoeken?

Antw. In het algemeen van alle heiligen, omdat zij allen door God bemind worden; en bijzonder van onze patronen en van diegenen, voor wie wij een bijzonderen eerbied hebben; maar vooral van de heilige maagd, de moeder onzes Heeren Jezus Christus.

3. Vr. Waarom moeten wij bijzonder de gebeden van de heilige maagd verzoeken?

Antw. Omdat zij, zijnde de moeder van Hem, die de oorsprong is van alle genade, krachtiger voor ons spreekt bij dengenen, die haar zoozeer bemind heeft, dat Hij haar onder alle schepselen verkoren heeft om zijne moeder te wezen.

4. Vr. Hoe zal men de heilige maagd Maria bidden?

Antw. Met de gebeden, die door de heilige kerk zijn goedgekeurd, en bijzonder met de groetenis des engels, genaamd: het WEES-GEGROET.

5. Vr. Zeg de groetenis des engels op.

Antw. Wees gegroet, Maria! vol van ge-

(de sakramenten der levenden) bewaren ons in deze vriendschap en vermeerderen die ook, nadat wij ze verkregen hebben.

6. Vr. Hoeveel sakramenten zijn er?

Antw. Zeven: de Doop, het Vormsel, het heilig sakrament des Altaars, het sakrament van Penitentie, het laatste Oliesel, het Priesterschap en het sakrament des Huwelijks.

ZES EN TWINTIGSTE LES.

De Doop.

1. Vr. Wat is de Doop?

Antw. Een sakrament, dat ons zuivert van al onze zonden, en bijzonder van de erfzonde, en dat ons christenen en kinderen Gods maakt.

2. Vr. Waardoor worden wij christenen?

Antw. Door het ontvangen van de genade der verlossing, die Christus ons door zijnen dood verdiend heeft.

3. Vr. Hoe geeft men den Doop?

Antw. Men stort water uit op het hoofd of eenig ander lichaamsdeel van dengenen, dien men doopt, zeggende deze woorden

N. I.
des A

4.
gene

An
en v

Doop
jaren

hem
het

5.
gedo

An
al zij

te o
leven

6.
werk

A
zede

7.
A

den
geen

van

N. Ik doop u in den naam des Vaders en des Zoons en des heiligen Geestes.

4. Vr. Wat werkt dit sakrament in den-
genen, die gedoopt wordt?

Antw. Het zuivert hem van de erfzonde en van alle andere zonden, die hij vóór zijn Doop kan gedaan hebben, indien hij tot de jaren van verstand gekomen is. Het maakt hem een kind Gods en geeft hem recht tot het rijk der hemelen.

5. Vr. Waartoe verbindt zich degene, die gedoopt wordt?

Antw. Hij verbindt zich om den duivel en al zijne werken te verzaken, de geboden Gods te onderhouden en een heilig en christelijk leven te leiden.

6. Vr. Wat is dat: den duivel en al zijne werken verzaken?

Antw. Dat is: de zonden en de bedorven zederegels van deze wereld verloochenen.

7. Vr. Is de Doop noodig ter zaligheid?

Antw. Ja; maar wanneer men onmogelijk den Doop kan ontvangen, is eene vurige begeerte om gedoopt te worden, in plaats van dit sakrament, genoeg ter zaligheid. De

dood, voor den naam van Jezus Christus geleden, heeft dezelfde kracht. Doch buiten deze voorvallen moet men noodzakelijk gedoopt zijn om tot het eeuwige leven te komen.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES.

Het Vormsel.

1. Vr. Wat is het Vormsel?

Antw. Een sakrament, dat ons vervult met den heiligen Geest, ons versterkt tegen al wat ons de genade Gods kan doen verliezen en ons alzoo volkomen christenen maakt.

2. Vr. Worden wij dan niet door den Doop volkomen christenen?

Antw. Gelijk wij geboren wordende mensch zijn, maar nog geen volwassen menschen; zoo zijn wij christenen door den Doop; doch wij worden eerst volkomen christenen door het Vormsel.

3. Vr. Waarin bestaat deze volkomenheid van een christen?

Antw. In eene sterke kloekheid, die ons vast aan Jezus Christus hecht, en die ons kloekmoedig doet wederstaan aan de beko-

ring, door welke de duivel, de wereld en het vleesch ons zoeken te verleiden om de beloften van onzen Doop te schenden.

4. Vr. Hoe geeft ons het sakrament van het Vormsel deze volkomenheid?

Antw. Doordien het ons den heiligen Geest geeft met de volheid van zijne genade en gaven. En vooral, omdat het ons de volmaaktheid der liefde geeft, die alleen de sterkte en de kracht van onze ziel is.

5. Vr. Waarom zegt gij, dat de volmaaktheid der liefde alleen de sterkte en de kracht van onze ziel is?

Antw. Omdat de liefde, wanneer zij volmaakt is, ons zoo krachtig met God vereenigt, dat er noch vervolging, noch kwelling, noch mogendheid, noch eenig schepsel is, dat ons van Hem kan afscheiden.

6. Vr. Is men verplicht het sakrament des Vormsels te ontvangen?

Antw. Ja; want wij zijn verplicht de middelen te gebruiken, die Christus heeft ingesteld om de genade van onzen Doop te bewaren en om ons op eene volmaaktere wijze met God te vereenigen.

7. Vr. Zoo is dan dit sakrament noodig ter zaligheid?

Antw. Het is wel niet volstrekt noodzakelijk dit sakrament te ontvangen, maar het zoude als eene strafwaardige onachtzaamheid door God gerekend worden, indien men het kon ontvangen maar uit onverschilligheid versmaadde.

ACHT EN TWINTIGSTE LES.

Het heilig sakrament des Altaars.

1. Vr. Wat is het heilig sakrament des Altaars?

Antw. Een sakrament, waarin het waarachtig lichaam en het bloed van Christus onder de gedaanten van brood en wijn tegenwoordig zijn om degenen, die het waardig ontvangen, te voeden en heilig te maken.

2. Vr. Waarom zegt gij, dat het waarachtig lichaam en bloed van Christus in dit sakrament, onder de gedaanten van brood en wijn tegenwoordig zijn?

Antw. Omdat, na de woorden der heiliging, die de priester over het brood en den wijn gesproken heeft, het geen brood of wijn meer

is, maar het waarachtig lichaam en bloed van Jezus Christus, die onder de gedaanten van brood en wijn begrepen zijn.

3. Vr. Hoe kan het brood en de wijn aldus in het lichaam en het bloed van Christus veranderd worden?

Antw. Dit geschiedt door Gods almacht, die het wezen gegeven heeft aan hetgeen te voren geen wezen had, en die derhalve eene zaak, welke reeds in wezen is, wel in wat anders kan veranderen.

4. Vr. Worden allen, die dit heilig sakrament ontvangen, er door geheiligd en gevoed?

Antw. Neen, maar zij alleen, die het waardig ontvangen.

5. Vr. In welken staat moet men zijn om dit heilig sakrament waardig te ontvangen?

Antw. Men moet in staat van genade zijn; dat wil zeggen: men moet de genade van zijn Doop bewaard hebben, of in het sakrament van Penitentie vergiffenis ontvangen hebben van de doodzonden, waarin men na den Doop gevallen is.

6. Vr. Worden zij dan niet geheiligd en

gevoed door dit heilig sakrament, die het in staat van doodzonden ontvangen?

Antw. Verre van daar; ja, zij ontvangen het tot hunne verdoemening; want zij begaan eene schromelijke heiligschennis door het onwaardig gebruik der allerheiligste zaak, die wij in onzen godsdienst hebben.

7. Vr. Is het goed dikwijls te communi- ceeren?

Antw. Men moet de geloovigen aanwak- keren om zich dikwijls met dat hemelsch brood te voeden, mits zij daartoe de noodige voorbereidingen bijbrengen. Maar men moet diegenen niet misprijzen, die zich somtijds van de heilige communie onthouden, of uit eerbied, of om er zich te beter toe voor te bereiden.

8. Vr. Welke gesteltenis is er noodig om dikwijls te communiceeren?

Antw. Men moet een heilig en christelijk leven leiden; en niet alleen van doodzonde, maar ook van alle aanhankelijkheid aan en behagen in dagelijksche zonde bevrijd zijn.

NEGEN EN TWINTIGSTE LES.

Het sakrament van Penitentie.

1. Vr. Wat is het sakrament van Penitentie?

Antw. Een sakrament, waardoor de zonden, die wij na den Doop gedaan hebben, ons vergeven worden door de macht, die Christus aan de voornaamste dienaars der kerk, dat is: aan de bisschoppen en de priesters, gegeven heeft.

2. Vr. Wat moet men doen om vergiffenis van zijne zonden te krijgen in het sakrament van Penitentie?

Antw. Drie dingen: I. Men moet er een waarachtig berouw over hebben. II. Men moet ze aan een priester biechten of belijden. III. Men moet er voor voldoen aan God en aan degenen, die men beleedigd heeft.

3. Vr. Waarin bestaat het berouw over de zonden?

Antw. In eene waarachtige en oprechte droefheid van God vergramd te hebben, in een schroom en verfoeing van onze zonden, en in een vast en ernstig voornemen om niet meer te zondigen.

4. Vr. Wat is biechten?

Antw. Onze zonden aan een priester belijden, opdat hij ons daarvan ontbinde, nadat hij in ons teekenen van een waarachtig berouw zal bespeurd hebben en ons penitentie of boetoefening daarvoor zal hebben opgelegd.

5. Vr. Moet men al zijne zonden aan den priester belijden?

Antw. Men moet hem alle doodzonden belijden, waaraan men kan indachtig worden; want zoo men willens en wetens eene doodzonde verzwijgt, doet men, in plaats van wel te biechten, een nieuwe zonde. Zoodanige biecht moet noodzakelijk herhaald worden.

6. Vr. Wat is de voldoening of boetpleging, die wij voor onze zonden doen moeten?

Antw. Het zijn eenige moeilijke werken, die de priester ons oplegt, opdat wij ons zelve voor onze zonden zouden straffen, en zooveel wij kunnen, voldoen voor het ongelijk, dat wij God door het overtreden van zijne geboden hebben aangedaan.

7. Vr. Kan de kerk ons de straffen, die ons om onze zonden opgelegd zijn, niet kwijtschelden?

Antw. Zij kan er ons een deel van kwijtschelden, als wij van onzen kant doen, wat wij moeten doen om deze genade te verdienen. En dit is, hetgeen men aflat noemt.

8. Vr. Is het volstrekt noodig, dat wij aan God voldoen voor onze zonden?

Antw. Ja; want de goddelijke rechtvaardigheid kan niet dulden, dat de zonde ongestraft blijft. Men moet er voor voldoen in dit of in het ander leven.

9. Vr. Hoe voldoet men aan God in het ander leven?

Antw. In het vagevuur.

10. Vr. Wat verstaat men door het vagevuur?

Antw. Eene plaats, waar de zielen, die in de genade Gods sterven, maar nog niet ten volle voor hunne zonden voldaan hebben, nog eenige straffen ondergaan om daardoor aan de rechtvaardigheid van God te voldoen.

DERTIGSTE LES.

Het laatste Oliesel, het Priesterschap en het sakrament des Huwelijks.

1. Vr. Wat is het laatste Oliesel?

Antw. Een sakrament, door Christus ingesteld tot troost der zieken om hen van de overblijfselen hunner zonden te zuiveren en hun de genade te geven om wél te sterven, zoo het God belooft hen uit deze wereld te halen.

2. Vr. Wat is het Priesterschap?

Antw. Een sakrament, waardoor de macht gegeven wordt om waar te nemen hetgeen tot den dienst van God en van de zielen behoort, en de gaven der genade, die noodig zijn, om dit ambt wél te bedienen.

3. Vr. Moet het volk ook eenig deel nemen aan het verkiezen der priesters of andere kerkelijke dienaren?

Antw. Vermits hunne zaligheid voor een groot deel van hunne geestelijke oversten afhangt, zoo moeten zij God om goede leidsmannen bidden. Wanneer hun eenige aanmerkelijke gebreken bekend zijn in degenen, die tot zoodanige ambten staan aangenomen

te worden, zijn zij verplicht den bisschop daarvan te verwittigen.

4. Vr. Wat is het sakrament des Huwelijks?

Antw. Een sakrament, waardoor het echtverbond van man en vrouw gezegend wordt, opdat zij in eene goede en heilige vereeniging zouden leven en hunne kinderen in de vreeze en liefde Gods opvoeden.

5. Vr. Met welk inzicht moeten man en vrouw elkander trouwen?

Antw. Om zorg te dragen, dat de kinderen, die God hun verleen en zal, door den Doop herboren zijnde, kinderen Gods en erfgenamen des eeuwigen levens worden.

VIERDE AFDEELING.

Wat wij voor God moeten doen.

EERSTE LES.

De kerk.

1. Vr. Wat moeten wij voor God doen?

Antw. Wij moeten God verheerlijken door een volmaakt dienst, gelijk zijne grootheid en heerlijkheid betaamt.

2. Vr. Waarom is dit noodzakelijk?

Antw. Opdat wij zouden behooren tot dat aangenaam volk, ijverig in goede werken, waarvoor Christus zich zelfven gegeven heeft.

3. Vr. Hoe noemt men dat volk?

Antw. De Kerk.

4. Vr. Wat is de kerk?

Antw. De gemeente, waarin allen, die belijdenis doen van de leer van Christus te volgen, moeten vereenigd zijn en die allen te zamen één lichaam maken, waarvan Jezus Christus het hoofd en ieder geloovige een lidmaat is.

5. Vr. Hoe maken al de geloovigen te zamen één lichaam?

Antw. Gelijk al de onderdanen van eenen staat, door de vereeniging, die hen onderling en met hunnen vorst verbindt, ééne gemeente maken, die het lichaam van den staat genoemd wordt, zoo maken al de geloovigen onder elkander en met Christus vereenigd, ééne heilige gemeente, die het lichaam van de kerk genoemd wordt.

6. Vr. Waarom zegt gij, dat Jezus Christus het hoofd van de kerk is?

Antw. Omdat Hij de kerk heeft gesticht en voortdurend in stand houdt door nieuwe geloovigen tot haar te brengen; omdat hare wetten door Hem gegeven zijn en Hij de kerk bestuurt en geestelijk doet leven.

7. Vr. Hoe bestuurt Christus zijne kerk?

Antw. Hij bestuurt haar onzichtbaar door den heiligen Geest, die zijne genadegiften op een onzichtbare wijze aan de geloovigen uitdeelt; en zichtbaar door zijne geestelijke dienaars, die Hij gesteld heeft om de geloovigen te onderwijzen en hunne zielen te besturen.

8. Vr. Wie zijn die dienaars, door wie Christus zichtbaar zijne kerk bestuurt?

Antw. De pastoors in hunne gemeenten; de bisschoppen in hunne bisdommen; en de paus in de geheele kerk, waarvan hij het zichtbaar hoofd hier op aarde is.

9. Vr. Moet men noodzakelijk een lidmaat van de kerk zijn?

Antw. Ja, en zonder dat kan men op geene zaligheid hopen.

10. Vr. Waarom kan men op geene zaligheid hopen, zonder een lidmaat van de kerk te zijn?

Antw. Omdat Jezus Christus het leven der genade niet geeft dan aan hen, die met het lichaam zijner kerk vereenigd zijn, gelijk onze ziel het leven niet geeft dan aan de ledematen, die met ons lichaam vereenigd zijn.

11. Vr. Wat is er noodig om een lidmaat van de kerk te zijn?

Antw. Men moet in Jezus Christus door den doop zijn ingelijfd; belijdenis doen van de leer, die Hij ons geleerd heeft; zich in al de oefeningen van den godsdienst met de geloovigen vereenigen en aan de wettige herders der kerk onderdanig zijn.

TWEEDE LES.

De godsdienst.

1. Vr. Op welke wijze moeten wij God verheerlijken door een volmaakten dienst, gelijk zijne grootheid en heerlijkheid betaamt?

Antw. Wij moeten al onze werken verrichten met het doel om te bewijzen, dat wij

God erkennen voor onzen oppersten Heer en Meester en als dengene, aan wien wij alles schuldig zijn en van wien wij alles hopen.

2. Vr. Waarin bestaat deze dienst, dien wij aan God schuldig zijn?

Antw. Men moet onderscheid maken tusschen tweeërlei soort van godsdienst, waarvan de eene inwendig en onzichtbaar en de andere uitwendig en zichtbaar is.

3. Vr. Wat noemt gij inwendigen of onzichtbaren godsdienst?

Antw. Den dienst, waarmede wij binnen ons zelve, in den grond van onze harten, God eeren.

4. Vr. Waarin bestaat die inwendige of onzichtbare godsdienst?

Antw. In al onze inwendige godvruchtige aandoeningen tot God, maar voornamelijk in eene zuivere liefde, waardoor wij Hem boven alle dingen beminnen en niet willen leven of sterven, dan alleen tot zijnen dienst.

5. Vr. Wat noemt gij uitwendigen of zichtbaren godsdienst?

Antw. De uitwendige werken, waardoor wij onze inwendige aandoeningen van gods-

vrucht en eerbied jegens God uitwendig te kennen geven.

6. Vr. Waarin bestaat die uitwendige of zichtbare godsdienst?

Antw. In alle uitwendige oefeningen van godsvrucht, maar bijzonder in het opdragen der offerande, in de openbare gebeden en in het onderhouden van de geboden der H. kerk.

DERDE LES.

De offerande in het algemeen.

1. Vr. Wat noemt gij offerande?

Antw. Offerande is eene zaak, die aan God wordt opgedragen, om te betuigen, dat men Hem erkent voor den Opperheer van alle dingen en voor dengene, die volkomen Meester is van ons leven en van onzen dood.

2. Vr. Wat doet men, als men deze offerande aan God opdraagt?

Antw. Men draagt Hem op den dood of de vernietiging van de zaak, die men Hem voorstelt.

3. Vr. Wat moet de dood of vernietiging van de zaak, die men aan God opdraagt, beteekenen?

Antw. Deze moet beteekenen, dat ons leven geheel voor God is; dat wij het aan Hem toeheiligen en ons aan den dood onderwerpen, als aan de rechtvaardige straf, waartoe Hij ons ter oorzake van onze zonden verwezen heeft.

4. Vr. Moeten wij altijd zóó gesteld zijn, wanneer wij eenige offerande aan God opdragen?

Antw. Ja, anders zou onze uitwendige offerande niet anders dan een bedrog of een spel zijn, want men zou uiterlijk schijnen zich aan God op te dragen, hoewel men het in zijn hart niet zou meenen.

VIERDE LES.

De offerande der mis.

1. Vr. Welke is de offerande, die in den christelijken godsdienst aan God wordt opgedragen?

Antw. Na den dood onzes Heeren Jezus Christus wordt aan God geen andere offerande opgedragen, dan de heilige offerande der mis.

2. Vr. Wat is de offerande der mis?

Antw. Het is een vervolg der offerande, die Christus op het kruis aan zijnen Vader heeft opgedragen, toen Hij zich zelven ter dood overleverde om voor ons vergiffenis onzer zonden te verdienen, en om aan God, in den naam van het geheele menschelijke geslacht, de opperste eer te bewijzen, die Hem toekomt.

3. Vr. Hoe geschiedt de offerande der mis?

Antw. Het lichaam en het bloed van Jezus Christus komen tegenwoordig onder de gedaanten van brood en wijn door de woorden, die de priester daarover uitspreekt. En daarna wordt Christus aan zijnen Vader opgedragen, als zijnde, na den val van Adam, de eenige offerande, die Hem kan behagen.

4. Vr. Waarom zegt gij, dat de offerande een vervolg is van die, welke Christus op het kruis heeft opgedragen?

Antw. Omdat daarin de dood, dien Christus weleer op het kruis ter onzer verlossing geleden heeft, nog dagelijks aan God wordt opgedragen; gelijk Hij zelf dien in den hemel nog opdraagt, en in alle eeuwigheid zal opdragen.

5. Vr. Door wien wordt Jezus Christus in de offerande der mis opgedragen?

Antw. Christus draagt zich zelven op een onzichtbare wijze op, als de voornaamste en de opperste priester; de priester doet deze offerande op een zichtbare wijze als de dienaar van Christus; en al de geloovigen doen hetzelfde, wanneer zij zich door de genegenheid des harten met Jezus Christus en met den priester vereenigen.

6. Vr. Is Jezus Christus alleen de offerande, die aan God in de mis wordt opgedragen?

Antw. Neen, want als Hij zich aan zijnen Vader opdraagt, draagt Hij met zich op al de geloovigen, die lidmaten van de kerk zijn. En als de geloovigen Hem door de handen des priesters opdragen, dragen zij ook zich zelven met Hem op.

7. Vr. In welken staat moeten de geloovigen zijn, wanneer zij bij de offerande der mis tegenwoordig zijn?

Antw. In zulk een staat van reinheid, of met zoodanig berouw over hunne zonden, dat de opdracht van hen zelven, door die

van Jezus Christus, welke zij met den priester verrichten, aangenaam aan God kunne zijn.

VIJFDE LES.

De openbare gebeden der kerk.

1. Vr. Wat verstaat gij door de openbare gebeden van de kerk?

Antw. De gebeden, die de geloovigen samen doen in de plaatsen van hunne vergaderingen, die wij gewoonlijk de kerken noemen.

2. Vr. Zijn deze gebeden een gedeelte van den dienst, dien wij aan God schuldig zijn?

Antw. Ja. Alle gebed, dat men voor God uitstort, is eene hulde, die men Hem bewijst, want wij erkennen daardoor zijne oppermacht en oneindige goedheid; en dit heeft bijzonder plaats in de openbare gebeden van de kerk.

3. Vr. Wat behelzen de openbare gebeden van de kerk?

Antw. Behalve de offerande, die het all'heiligste en krachtigste gebed is, dat men aan God kan opdragen, behelzen de gebeden van de kerk verscheidene lofzangen, om te verkondigen de wonderen, die God heeft

uitgewerkt en nog dagelijks doet ; dankzeggingen voor de weldaden, die wij zonder ophouden van zijne goedheid ontvangen en verscheidene gebeden om zijne hulp in onzen nood te verzoeken.

4. Vr. Zijn de geloovigen verplicht in de openbare gebeden van de kerk tegenwoordig te zijn ?

Antw. Zij zijn daartoe zeer bijzonder verplicht, niet alleen omdat die gebeden, in den geest van eenheid en liefde gedaan, aan God aangenamer zijn, maar ook omdat al de lidmaten van een lichaam verbonden zijn, om deel te nemen aan die dingen, waarvan het geluk en de zaligheid van het geheele lichaam afhangen.

ZESDE LES.

De geboden der heilige kerk.

1. Vr. Wat noemt gij de geboden van de heilige kerk?

Antw. Zekere instellingen, die de kerk tot regeling van de uitwendige godvruchtige werken harer kinderen gemaakt heeft.

2. Vr. Waarom hebt gij hierboven gezegd, dat onze uitwendige godsdienst ten deele in het onderhouden van deze geboden bestaat?

Antw. Omdat deze geboden oefeningen van godsvrucht zijn, die de kerk ons gebiedt als middelen om God te eeren en te dienen, of om ons in staat te stellen, aan God een aangenamen dienst op te dragen, of om ons den tijd en de manier aan te wijzen, waarop wij onze andere plichten ten zijnen opzichte moeten volbrengen.

3. Vr. Hoeveel geboden van de heilige kerk zijn er?

Antw. Men telt er gewoonlijk vijf, die al de geloovigen aangaan.

4. Vr. Zeg de geboden van de H. kerk op.

Antw. I. Op Zondag en heiligen dag hoor mis; het is een gebod.

II. Biecht uwe zonden ééns ten minste alle jaren.

III. Ontvang op Paschen 't sakrament van onze altaren.

IV. De heilige dagen vier tot eer en dienst van God.

V. Op vastendag zult gij u naar kerkgebruik versterven.

Vrijdags en Zaterdags gedenk het vleesch te derven.

ZEVENDE LES.

Uitlegging van de geboden der heilige kerk.

1. Vr. Wat beveelt ons de heilige kerk door het eerste van de geboden: Op Zondag en heiligen dag hoor mis; het is een gebod?

Antw. Zij beveelt ons op Zondagen en geboden heilige dagen in den heiligen dienst der mis godvruchtig tegenwoordig te zijn om de offerande van het lichaam, en bloed onzes Heeren Jezus Christus gesamenlijk met den priester op te dragen. En het is hare bedoeling, dat een ieder dit doe in de mis van de kerk, waartoe hij behoort.

2. Vr. Wat beveelt zij ons door het tweede gebod: Biecht uwe zonden ééns ten minste alle jaren?

Antw. Zij beveelt ons, dat wij onze zonden, ten minste éénmaal in het jaar, aan onzen eigen pastoor zullen biechten, hetgeen verstaan wordt van doodzonden, en dat men voornamelijk behoort te doen omtrent Paschen.

3. Vr. Wat beveelt zij ons door het derde gebod: Ontvang op Paschen het sakrament van onze altaren?

Antw. Zij beveelt aan al de geloovigen, die tot de jaren van verstand gekomen zijn, jaarlijks in den Paaschtijd het heilig sakrament des altaars te ontvangen in de kerk, waartoe zij behooren, indien hun pastoor of biechtvader niet raadzamer vindt, dat zij hunne communie tot op een anderen tijd uitstellen.

4. Vr. Wat beveelt zij ons door het vierde gebod: De heilige dagen vier tot eer en dienst van God?

Antw. Zij beveelt ons, dat wij ons op de geboden heiligidagen van alle slaafsche werken onthouden zullen, en dat wij die dagen zullen heilig maken, den heiligen dienst der mis bijwonen, en God dienen gelijk op de zondagen.

5. Vr. Wat beveelt zij ons door het eerste gedeelte van het vijfde gebod: Op vastendag zult gij u naar kerkgebruik versterven?

Antw. Zij beveelt ons te vasten de vasten van veertig dagen, de vasten van de vier

jaargetijden, en ook daags vóór sommige heiligedagen; ons dan te onthouden van de spijs, die op zulke dagen verboden is, en maar éénen maaltijd te gebruiken, en 's avonds eene kleine versterking.

6. Vr. Wat beveelt zij ons door het tweede deel van het vijfde gebod: Vrijdag en Zaterdag gedenk het vleesch te derven?

Antw. Zij beveelt ons, dat wij ons op Vrijdag en Zaterdag zullen onthouden van het vleesch der dieren, die op aarde leven.

BESLUIT.

EERSTE LES.

De vier uitersten.

1. Vr. Wat is het loon dergenen, die, nadat zij de genade der verlossing ontvangen hebben, in een heilig en christelijk leven ten einde toe volharden?

Antw. Het loon des hemels of het eeuwig leven.

2. Vr. Welke straf hebben zij te wachten, die de genade der verlossing niet aangenomen hebben, of die, haar aangenomen

men hebbende, door hun goddeloos leven die wederom verliezen?

Antw. De straf der hel of den eeuwigen dood.

3. Vr. Wanneer zullen de menschen deze vergelding of straf ontvangen?

Antw. Na hunnen dood, en nadat zij voor het bijzonder oordeel Gods zullen verschenen zijn.

4. Vr. Hoe worden deze vier dingen, te weten: dood, oordeel, hel en hemel gewoonlijk genoemd?

Antw. De vier uitersten van den mensch.

5. Vr. Waarom worden zij zoo genoemd?

Antw. Omdat het vier dingen zijn, die den menschen op het einde huns levens overkomen, en waardoor zij gesteld worden in een staat, waarin zij in alle eeuwigheid zullen blijven.

TWEEDE LES.

De dood.

1. Vr. Wat is de dood?

Antw. Eene scheiding der ziel van het lichaam.

2. Vr. Wat heeft ons aan den dood onderworpen?

Antw. De zonde van onze eerste ouders, want indien zij aan God niet ongehoorzaam geweest waren, zouden zij niet gestorven zijn, en ook wij niet aan de noodzakelijkheid van sterven onderworpen zijn.

3. Vr. Waarvoor moet een christen, die weet, dat hij sterven moet, allermeeft bezorgd zijn?

Antw. Dat hij zich wel tot den dood bereide.

4. Vr. Waarom moet dat de grootste zorg van een christen zijn?

Antw. I. Omdat wij volstrekt onzeker zijn van den dag, de ure en wijze, waarop wij zullen sterven. II. Omdat ons eeuwig geluk of ongeluk afhangt van den staat, waarin wij in de ure van onzen dood zullen gevonden worden.

5. Vr. Wat moeten wij doen om ons wel tot den dood te bereiden?

Antw. I. Wij moeten in tijds boetvaardigheid doen, zonder te wachten tot het einde van ons leven. II. Wij moeten bedenken, dat wij maar eens sterven, en al onze werken doen,

alsof wij aanstonds daarna sterven moesten. III. Wij moeten dikwijls den dood aannemen als de rechtvaardige straf voor onze zonden en ons vrijwillig er aan onderwerpen. IV. Wij moeten ons vereenigen met Jezus Christus stervende aan het kruis, en Hem bidden, dat Hij onzen dood met den zijnen aan zijnen Vader wille opdragen.

DERDE LES.

Het bijzonder oordeel.

1. Vr. Wat geschiedt er na den dood van ieder mensch?

Antw. Zoodra zijne ziel van het lichaam gescheiden is, wordt zij geoordeeld.

2. Vr. Wie oordeelt haar?

Antw. Jezus Christus, die gesteld is tot rechter over levenden en dooden.

3. Vr. Waarover worden wij geoordeeld?

Antw. I. Over al wat wij gedurende den loop onzes levens gedacht, gesproken, gedaan of verzuimd hebben. II. Over al de genade-giften en weldaden zoo van het lichaam als van de ziel, die wij in deze wereld van God

ontvangen hebben. III. Over het goed of kwaad gebruik van den tijd, dien God ons vergund heeft om aan onze zaligheid te arbeiden.

4. Vr. Welk is het vonnis, dat Christus in dit oordeel uitspreekt?

Antw. De goddeloozen worden voor altijd tot de straf der hel veroordeeld. De rechtvaardigen, die ten volle aan de rechtvaardigheid Gods voldaan hebben worden beloond met de hemelsche heerlijkheid. Doch zij, die niet geheel voor hunne zonden voldaan hebben, worden door de pijnen van het vagevuur van de overblijfselen hunner zonden gezuiverd, eer zij ingaan in den hemel.

VIERDE LES.

De hel.

1. Vr. Wat is de hel?

Antw. Eene plaats, waar de booze geesten en de verdoemden in alle eeuwigheid voor de zonden, waarmede zij God vergramd hebben, zullen gestraft worden.

2. Vr. Hoedanige straffen zullen zij daar lijden?

Antw. Zij zullen zijn in wanhoop en razernij, ziende, dat zij voor eeuwig van God beroofd zijn; en behalve dat, zullen zij andere schromelijke straffen lijden, die noch einde, noch verzachting zullen hebben.

3. Vr. Worden alle verdoemden even zwaar gestraft?

Antw. Neen; maar zij, die God meer zullen vergramd hebben, en wier zonden grover zullen bevonden worden, zullen ook meer gestraft worden.

4. Vr. Wanneer zullen die straffen eindigen?

Antw. Zij zullen nooit einde hebben.

VIJFDE LES.

De hemel.

1. Vr. Wat is de hemel?

Antw. Eene plaats, welke God bereid heeft voor hen, die door een goed en heilig leven zullen verdiend hebben, dat God hen na hunnen dood beloone met de eeuwige zaligheid, die Hij aan zijne getrouwe dienaars beloofd heeft.

2. Vr. Is de zaligheid een groot goed?

Antw. Zij overtreft al wat wij denken of begrijpen kunnen.

3. Vr. Waarin bestaat voornamelijk de zaligheid ?

Antw. In een volkomen bezit van God, die de ziel met alle goederen vervult, die zij kan genieten ; want Hij maakt haar deelachtig aan zijne wijsheid, wetenschap, goedheid, rechtvaardigheid en aan al zijne andere goddelijke volmaaktheden.

4. Vr. Zal het lichaam ook zijn deel aan dit eeuwig geluk hebben ?

Antw. Ja. Na de verrijzenis zal het lichaam schoon en klaarschijnend als de zon zijn ; en het zal voortaan noch aan pijnen, noch aan ziekten, noch aan eenig ander verderf of verandering onderworpen zijn.

5. Vr. Hoe lang zal dit geluk duren ?

Antw. Zoo lang als God zelf ; dat is, in alle eeuwigheid, zonder einde. Amen.

GEBED.

Vóór den katechismus.

O eeuwige Vader! die het ongenaakbaar licht der hemelsche heerlijkheid bewoont, wij bidden U ootmoedig, geef ons genadig de kennis uwer heilige waarheid, opdat wij niet dolen als kinderen der duisternis, maar als kinderen des lichts mogen wandelen in den weg uwer waarheden. Verdrijf alle duisternis van onze harten, en verlicht ons met de stralen uwer genade, opdat wij uwe heilige leer, die rein en onvervalscht is, mogen kennen en omhelzen. Buig onzen wil door de zoete en krachtige bewegingen van uwen Geest tot het gehoorzamen aan uwe bevelen, opdat wij, uwen heiligen wil kennende, dien ook mogen beminnen, en beminnde volbrengen ter uwer eere, tot stichting van onzen evennaaste en tot onzer zielen zaligheid; door Christus onzen Heer. Amen.

GEBED.

Na den katechismus.

O Vader der lichten! wij danken U voor de openbaring uwer heilige waarheid, die wij nu gehoord hebben. Geloofd zij uwe oneindige genade, die het licht van het evangelie zoo goedertieren voor ons doet schijnen. Laat toch niet toe, dat wij deze hemelsche gunst tot nadeel onzer zielen ooit misbruiken; dat wij niet worden als ongehoorzame knechten, die den wil des Heeren wel wetende, maar niet volbrengende, des te meer verdienen gestraft te worden. Geef ons liever, bidden wij ootmoedig, de innerlijke kracht van uwen Geest en stort uwe liefde in onze harten, opdat wij uwe geheiligde en zaligmakende leer met het verstand mogen kennen, met den wil beminnen, en ook met alle vlijt, met een heiligen lust en met onvermoeiden ijver mogen in het werk stellen om aldus door den weg der waarheid te wandelen tot het eeuwige leven; door Christus onzen Heer. Amen.

~~INHOUD~~

Inleiding

van den katechismus of het christelijk onderwijs.

Eerste afdeeling.

Wat God is.

God en zijne volmaaktheden.

Les 1.

De H. Drievuldigheid.

Les 2.

Tweede afdeeling.

Wat wij zelven zijn.

De mensch.

Les 1.

Het doel van het bestaan der menschen.

Les 2.

De eerste menschen en hun oorspronkelijke staat.

Les 3.

De val of de zonde der eerste menschen.

Les 4.

van den katechismus

De gevolgen van de zonden der eerste
mensen voor hen en hunne nakome-
lingen. Les 5.

Derde afdeeling.

Wat God voor ons gedaan heeft.

De Verlosser der mensen. Les 1.

Komst van Jezus Christus in de wereld.
Les 2.

Het doel van de komst des Verlossers.

Vereischen om dat doel te bereiken. Les 3.

A. Eerste vereischte. — De voldoening van
Jezus Christus voor onze zonden. Les 4.

B. Tweede vereischte. — Het herstellen van
den mensch in de rechtvaardigheid en
heiligheid. Les 5.

C. Derde vereischte. — De leer van Jezus
Christus. Les 6.

Plichten van het christelijk leven. Les 7.

a. De zonden vluchten. Les 8, 9.

b. Oefening in het geloof. Les 10, 11, 12, 13.

c. Oefening in de hoop. Les 14.

d. Oefening in de liefde. Les 15, 16.

e. Onderhouding van Gods geboden. Les 17,
18, 19.

- D. Vierde vereischte. — De hulp der goddelijke genade verdienen om het goede te doen. Les 20.

Middelen om de genade te ontvangen:

- a. Het gebed. Les 21, 22, 23, 24.
b. De sacramenten. Les 25, 26, 27, 28, 29, 30.

Vierde afdeeling.

Wat wij voor God doen moeten.

De kerk. Les 1.

De godsdienst. Les 2.

Uitwendige godsdienst bestaat:

- a. In het opdragen der offerande. Les 3, 4.
b. In de openbare gebeden der kerk. Les 5.
c. In het onderhouden van de geboden der H. kerk. Les 6, 7.

DE VIJFDE Besluit.

De vier uitersten. Les 1.

De dood. Les 2.

Het oordeel. Les 3.

De hel. Les 4.

De hemel. Les 5.

RICHARD REISBERMAN, firma H. T. HENDRIKSEN,
Rotterdam.

de-
ode
20.

24.
30.

1.
2.

4.
5.
der
7.

1.
2.
3.
4.
5.

SEN.

~~Handwritten text, possibly "Handwritten" or "Handwritten"~~ 738

~~Handwritten text, possibly "Handwritten"~~

Handwritten text, possibly "Handwritten" or "Handwritten"

Handwritten text, possibly "Handwritten" or "Handwritten"

